

ביאורים

הכופרים ב'שוב הנפש לגוף', כלומר בתחיית המתים, מתחלקים לשתי קבוצות. ישנם אלו שכופרים בתחיית המתים כי כל מה שאינו מוסבר על פי השכל נדחה מדעתם. וישנם שמקבלים את המופתים המופיעים בתנ"ך, כי הם נזכרו בפירוש, הגם שאינם מוסברים על פי שכלם. הבעיה שלהם היא רק עם תחיית המתים, מפני שאין פסוקים מפורשים שמזכירים אותה. אך בכל זאת - בדניאל, כפי שהבאנו, ישנם פסוקים מפורשים המורים על האמונה בתחיית המתים.

לכאורה אפשר היה לדחות ולומר שפסוקים אלו הינם משל ואין להבינם כפשוטם, מפני שהם סותרים את השכל ואת הטבע. אלא שהרמב"ם פירש במורה הנבוכים שהעולם נברא בידי ה' כשקודם לכן לא הייתה מציאות כלל. ומתוך כך אפשר ללמוד על כל הניסים שהם אפשריים, שאין נס יותר גדול מבריאת העולם יש מאין. אם-כן אין מניעה שכלית לתחיית המתים, ובכל דבר שמסתדר עם השכל יש להאמין בדברי הנבואה כפשוטם.

בהתאם לכלל שקבע הרמב"ם, שבדברים שאינם אפשריים לפי השכל יש לפרש את הפסוקים שלא כפשוטם, אין להאמין בהגשמת השם, כי זה נוגד את השכל. באותו אופן הכופרים בשיבת הנפש לגוף עושים זאת ממניע שכלי ולא מתוך הנחות על המציאות הטבעית בעולם. לפי העיקרון של דעה זו כל המופתים אינם אפשריים. אמנם נכון שלפי מי שסבור שהעולם קדמון אין אפשרות לחידוש ניסים ותחיית המתים. אך במורה הנבוכים כבר התבאר שמאמיני הקדמוניות אינם מעדת משה ואברהם, המאמינים בחידוש.

אחרי ברור זה מובן למה האמונה בתחיית המתים הינה אחד מעיקרי האמונה ביהדות, ומדוע אין לעקור מפשוטם את הפסוקים המלמדים אותנו אמונה זו.

הרחבות

• מקור לתחיית המתים בתורה

או שִׁיכְחִישְׁנוּ מִפְּנֵי שְׁלֹא זָכַר בְּפֶסֶק. רבי סעדיה גאון כתב מאמר ארוך ומקיף על תחיית המתים. במאמר זה מתמודד רבי סעדיה גאון מספר פעמים עם הטענה שתחיית המתים היא רק משל לתחיית האומה. דהיינו, שעם ישראל יחזור לארצו, לשלטונו ולכוחו גם לאחר הגלות. רבי סעדיה גאון נוקט, כמו כל חכמי ישראל, שתחיית המתים היא כמובן גם כפשוט הדברים, שכל אחד ואחד מעם ישראל יקום לתחייה.

בתוך דבריו הוא מזכיר פסוק המדבר במפורש על תחיית המתים: "שירת האזינו סדורה כפי מצבי (-) ההיסטוריה (של) בני ישראל... וששית (-) החלק השישי של השירה) - בגאולתינו וישועתינו, מן 'ראו עתה כי אני אני הוא' [דברים לב, לט] עד סוף השירה. והרי לפי סדר זה, יהיה אומרו 'אני אמית ואחיה מוחצתי ואני ארפא' [שם] ... כל זה יהיה בזמן הישועה..." [הנבחר באמונות ודעות', מאמר שביעי - בתחיית המתים בעולם הזה, עמוד רכא במהדורת הרב קאפח].

וידע, שהכחשת שוב הנפש לגוף לא תפלוט מאחת משתי סבות:

אם שִׁיכְחִישְׁנוּ המכחיש להיותו ענין בלתי טבעי, ויתחייב לפי זאת הסבה שִׁיכְחִישְׁנוּ הנפלאות כולם להיותם בלתי טבעיות.

או שִׁיכְחִישְׁנוּ מפני שלא זָכַר בְּפֶסֶק, ולא באת בו ההגדה האמיתית כמו שבא במופתים. ואנחנו כבר בארנו שבא פסוקים, ואם הם מעטים, יורו על שוב המתים.

ואם יאמר אומר 'אנחנו נפרש הפסוקים ההם כמו' שפרשנו זולתם - נאמר לו: המביא לך לפרשה, הוא להיות שוב המתים בלתי טבעי, ותפרש אלו הפסוקים עד שִׁיכְחִישְׁנוּ לענינים הטבעיים. וכבר בארנו ב"מורה הנבוכים", בדברנו בחדוש העולם, שעם אמונת חדוש העולם יתחייב בהכרח שיהיו המופתים כולם אפשריים, ולזה יהיה גם כן תחית המתים אפשרי. וכל אפשר, כשיבוא בו הגדת הנביא, נאמין, ולא נצטרך לפרשו ולא נוציאהו מפשוטו.

ואמנם נצטרך לפרש הדבר שפשוטו נמנע, כהגשמת השם. אבל האפשר יעמוד כאשר הוא. ואשר ישתדל ויפרש תחית המתים עד שלא יהיה שם שוב הנפש לגוף, אמנם יעשה זה בהאמינו שהוא נמנע מצד השכל לא ממונהג הטבע. וכן יתחייב בשאר הנפלאות בהכרח, וכל זה אמנם יהיה נמנע לגמרי לפי אמונת קדמות העולם, ומאמין הקדמות אינו מעדת משה ואברהם עליהם השלום כלל כמו שבארנו ב"מורה הנבוכים".

ולאלו השרשים האמנו תחית המתים על פשוטה ושמנוה מפנות התורה, ואמרנו שאין ראוי לפרש שני הפסוקים המגלים המורים עליה ראיה ברורה אשר לא יסבלו פרוש.

